

HRAVÝ

PŘÍRODOPIS

Pracovní sešit pro 6. ročník ZŠ
a víceletá gymnázia

V souladu s RVP ZV

Vydavatelství
Taktik

HRAVÝ PŘÍRODOPIS 6

Pracovní sešit pro 6. ročník ZŠ a víceletá gymnázia

Autoři: Mgr. Petra Karešová, Mgr. Eva Medková, Ing. Denisa Seidlová,
Mgr. Kateřina Šťovíčková, Mgr. Jana Váchová, RNDr. Meda Višňáková,
Mgr. Kateřina Zimplová, Mgr. Hana Žídková

Lektoři: Mgr. Tereza Cífková, RNDr. Miroslav Foltýn, Mgr. Kateřina Knůrová,
Mgr. Daniela Mlejnecká, Mgr. Renáta Pernikářová, Mgr. Dagmar Strouhalová

Odborná spolupráce: RNDr. Lenka Olivová

Recenzenti: Doc. RNDr. Věra Čížková, CSc.
RNDr. Mojmír Vlašín
Mgr. et Bc. Pavel Kopta

Grafická úprava a sazba: Daniela Řeháková, Sára Doležalová

Návrh obálky: Mgr. Martin Pavlík, Sára Doležalová

Ilustrace: David Štork, Lumír Jůrka

Produktový manažer: Ing. Sabrina Di Maggio

Projektový manažer: Ing. Valerián Stec

ISBN: 978-80-7563-094-0
2. vydání, 2017

Copyright: © Vydavatelství Taktik International, s.r.o., Praha 2015 (1. vydání 2015)

Vyrobil a vydal: Taktik International, s.r.o., Argentinská 38, 170 00 Praha 7

Schválilo MŠMT čj. MSMT-5304/2017 dne 28. července 2017 k zařazení do seznamu učebnic pro základní vzdělávání jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obor Přírodopis s dobou platnosti šest let.

Všechna práva vyhrazena. Šíření či reprodukce obsahu nebo jeho částí jakýmkoliv způsobem jsou bez předchozího písemného souhlasu vydavatele zakázány.

HRAVÝ PŘÍRODOPIS

6

Pracovní sešit pro 6. ročník ZŠ a víceletá gymnázia

U úloh označených symbolem doporučujeme práci s učebnicí či jinými zdroji.

OBSAH

	OPAKOVÁNÍ	3
	PLANETA ZEMĚ	4
	ŽIVOT NA ZEMI	5
	BUŇKA	8
	MIKROORGANISMY	10
	ROSTLINY A HOUBY	16
	ŽIVOČICHOVÉ – BEZOBRATLÍ	23
	LABORATORNÍ PRÁCE	46

POZNÁMKY

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

OPAKOVÁNÍ

1 Zakroužkuj skutečnosti, které jsou způsobeny pohybem naší planety ve vesmíru.

gravitační síla

střídání ročních dob

střídání dne a noci

ozonová vrstva

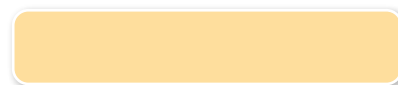
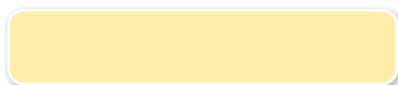
2 Doplň text o přírodě tak, aby byl pravdivý. Jako nápověda ti poslouží obrázky.

Příroda se dělí na živou a Živá příroda zahrnuje všechny organismy na naší planetě. Základní stavební jednotkou každého organismu je Organismy můžeme obecně rozdělit na a

3 Organismy z nabídky rozříd' do košíků. Košíky správně nadepiš.

morče, mák, hlemýžď, kapr, hřib, bříza, muchomůrka, kaprad', oves, holubinka, jezevec, žampion

4 Stejnou barvou vybarvi pojmy, které k sobě patří.

orel skalní

plaz

liška obecná

hmyz

ropucha obecná

pták

včela medonosná

savec

zmije obecná

obojživelník

5 Zakroužkuj **nepravdivé** tvrzení.

- a) Rostliny vytváří kyslík.
- b) Rostliny potřebují k životu pouze vodu.
- c) Rostliny mají většinou kořen v zemi.
- d) Rostliny jsou důležitým zdrojem potravy člověka.

4. MIKROORGANISMY

1 Seřad' jednotlivé systematické (taxonomické) jednotky od nejnižší po nejvyšší kategorii.

třída – druh – čeleď – říše – rod – kmen – řád

.....

.....

2 Zakroužkuj rodová jména.

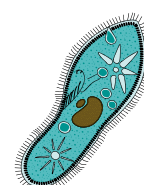
trepka, rubínohrdlý, vejmutovka, růžovka, lišaj, vousatá, sumaterský, samec, jinan, kvasinka, bílá, tasemnice, borovice, pivní, obecná, měňavka, lachtan, velká, topol, smrtihlav, pěnkava

3 Pomocí nabídky doplň tabulku.

strunatci, houby, plazi, hřib, jinanotvaré, hřib smrkový, hřibovité, agama vousatá, rostliny, jinan, živočichové

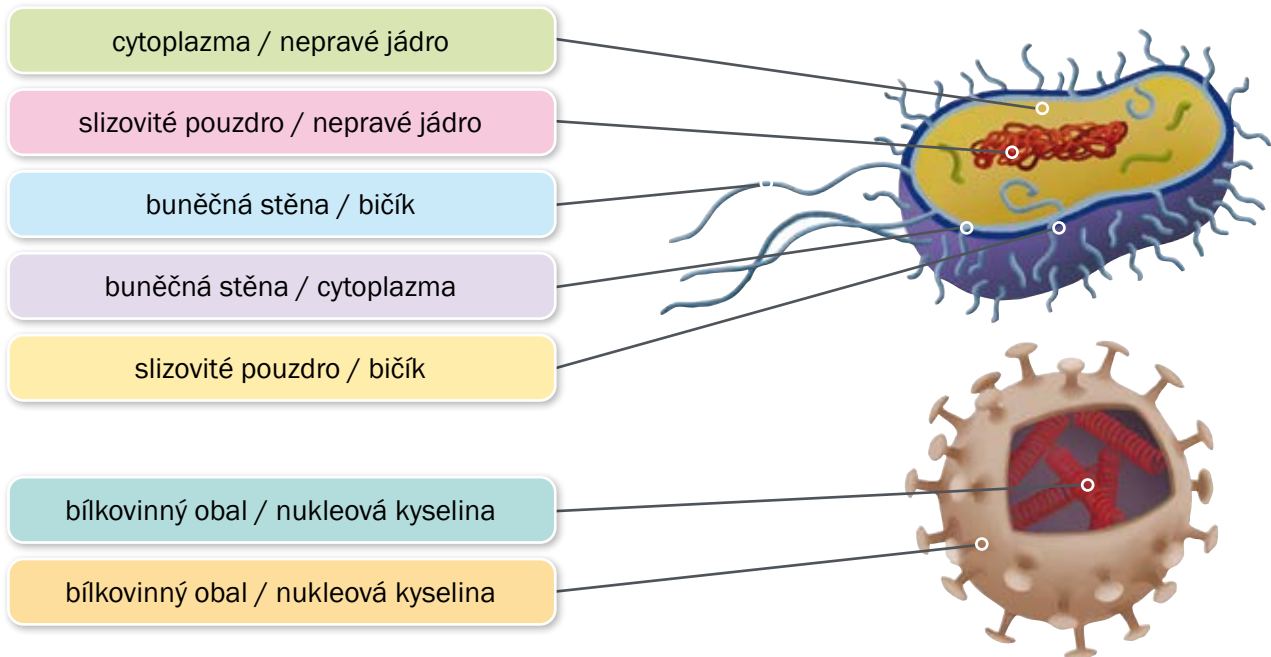
Říše			
Kmen / Oddělení		nahosemenné	stopkovýtrusné houby
Třída		jinany	stopkovýtrusé
Řád	šupinatí		hřibotvaré
Čeleď	agamovití	jinanovité	
Rod	agama		
Druh		jinan dvoulaločný	

4 Do kroužku запиš, zda se jedná o vir (V), bakterii (B), prvoka (P), rostlinu (R), živočicha (Ž) nebo houbu (H).

VIRY, BAKTERIE

1 Zakroužkuj správný popisek.

2 Věty popisující množení virů očíslej tak, aby byly ve správném pořadí.

☐ Hostitelská buňka hyne.	☐ Z bílkovinného obalu se odděluje nukleová kyselina.
☐ Virus proniká přes plazmatickou membránu.	☐ Virus se přichytí na povrchu buňky.
☐ Buňka hostitele vytváří nové viry.	☐ Nové viry se uvolňují z buňky.

3 Vyřeš krátký kvíz.

1) Viry **nemohou** mít tvar

- a) kulovitý.
- b) čtvercovitý.
- c) šroubovicovitý.

2) Klidové útvary bakterií nazýváme

- a) cysty.
- b) vakuoly.
- c) spory.

3) Bakterie se rozmnožují

- a) dělením.
- b) pučením.
- c) pohlavně.

4 Roztříd' šipkami onemocnění podle jejich původce.

chřipka		AIDS
neštovice		angína
klíšťová encefalitida	VIROVÉ ONEMOCNĚNÍ	žloutenka
tuberkulóza	BAKTERIÁLNÍ ONEMOCNĚNÍ	salmonelóza
tetanus		opar

5. ROSTLINY A HOUBY

TŘÍDĚNÍ ROSTLIN

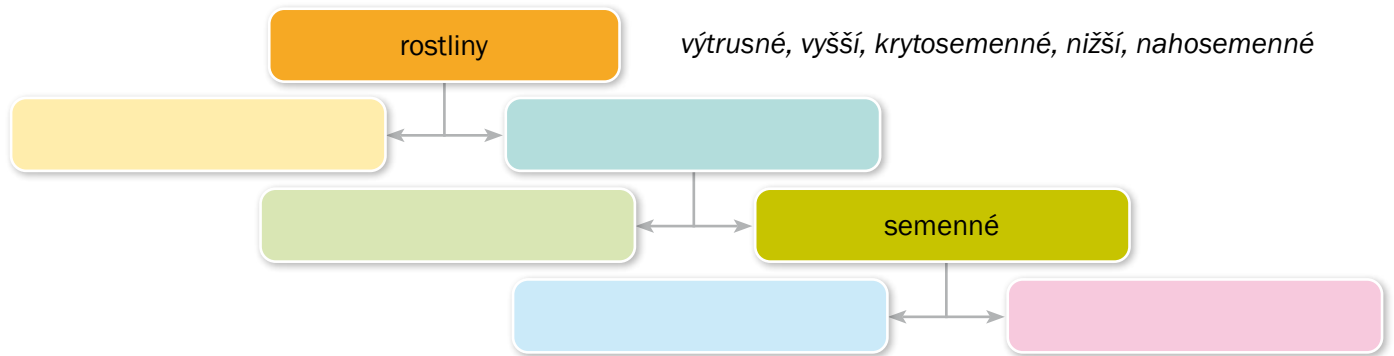
1 Rozhodni, zda jsou tvrzení správná. Pozor, tajenka je rozházená.

	ANO	NE
a) Rostliny můžeme dělit na bezcévné a cévnaté.	O	S
b) Tělu cévnatých rostlin se říká stélka.	M	N
c) Bezcévné rostliny mají stonek, kořen a list.	E	I
d) Rostliny jsou nepřímou potravou masožravců.	A	CH
e) Rostliny přeměňují organické látky na anorganické.	L	K
f) Zelené rostliny umožnily vznik života na zemi.	B	I
g) Rostliny můžeme dělit na nižší a vyšší.	A	R
h) Mezi vyšší rostliny patří řasy a mechorosty.	K	T

Nauka o rostlinách se nazývá

.....
(tajenka)

2 Pomocí slov z nabídky doplň schéma třídění rostlin.

3 Označ ✓ vyšší rostliny.

FOTOSYNTÉZA A DÝCHÁNÍ

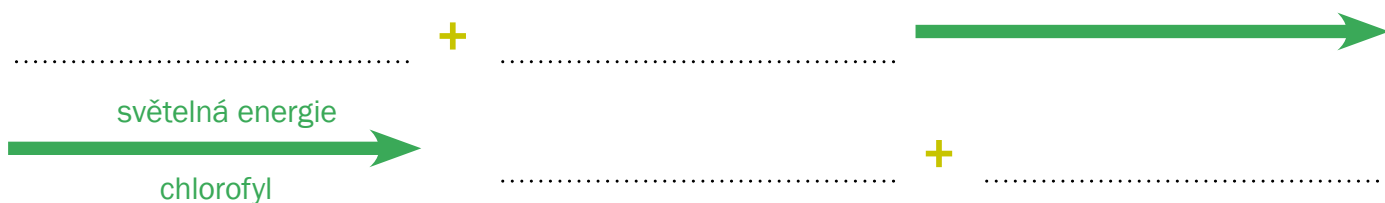
1 Rozhodni, zda dané charakteristiky patří fotosyntéze nebo dýchání. Tajenkou je dokončení citátu indického guru Osha.

	FOTOSYNTÉZA	DÝCHÁNÍ
Děj probíhá u všech organismů.	BY	JE
Děj probíhá pouze u organismů vybavených speciálním barvivem.	JA	SE
Uvolňuje se oxid uhličitý.	MĚL	KO
Děj probíhá stále.	ZA	ST
Děj probíhá jen po ozáření světlem.	RO	ČÍ
Spotřebovává se kyslík.	TS	MB
Vytváří se cukr.	EZ	MÁ
Uvolňuje se energie.	TI	KVĚ
Vytváří se voda.	SE	TŮ

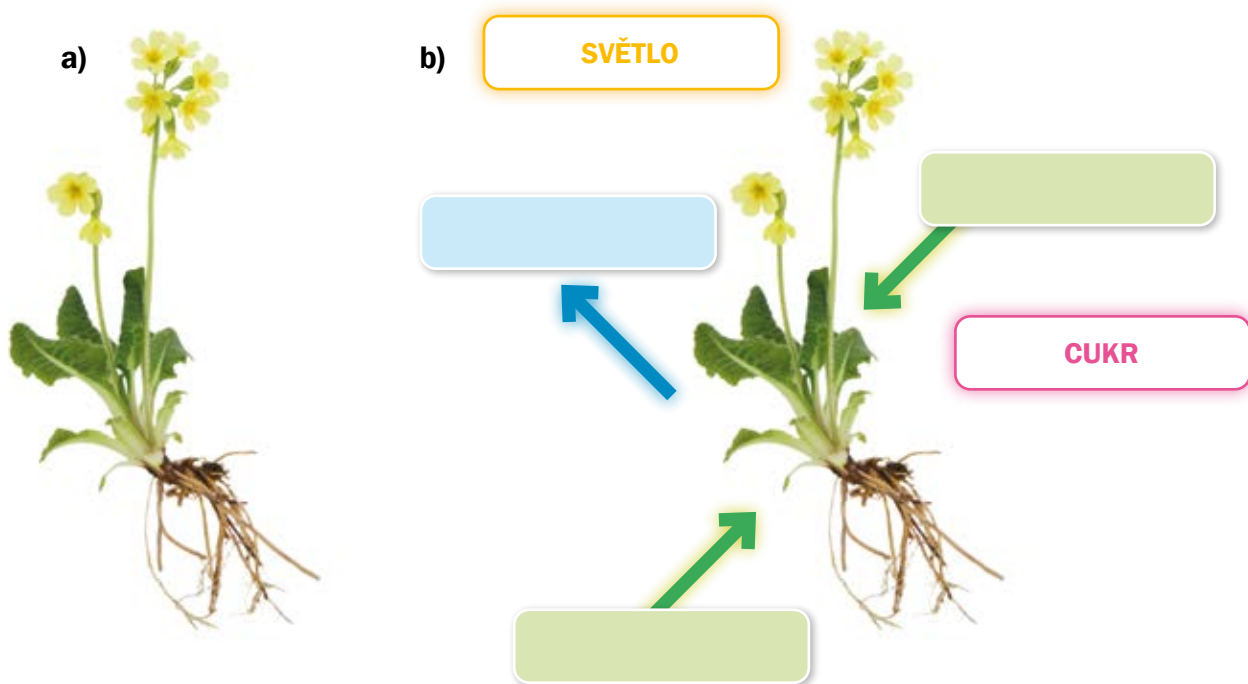
Člověk bez smíchu (tajenka)

2) Doplň schéma, které zjednodušeně popisuje fotosyntézu.

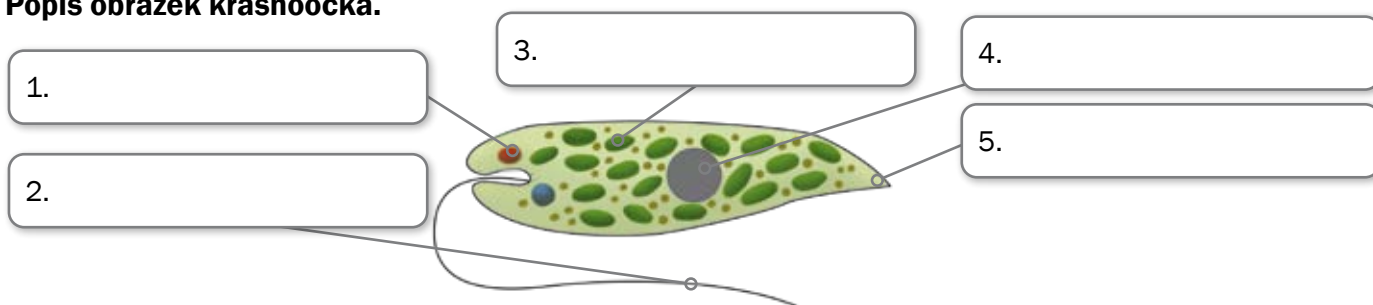

3) a) Červeně označ část rostliny, kde probíhá dýchání, a zeleně, kde probíhá fotosyntéza.
b) Doplň šipky a vše, co ve schématu fotosyntézy chybí.

STÉLKATÉ ROSTLINY A ROSTLINÁM PODOBNÉ ORGANISMY

1) Popiš obrázek krásnoočka.

2) Do rámečku zkratkou zapiš, zda se jedná o zelenou (Z), červenou (Č) nebo hnědou (H) řasu. Poté zakroužkuj jednobuněčné řasy.

☐ rozsivka	☐ chaluha	☐ pláštěnka	☐ šroubatka	☐ bobulák
☐ žabí vlas	☐ zelenivka	☐ ruducha	☐ zrněnka	☐ krásnoočko

6. ŽIVOČICHOVÉ – BEZOBRATLÍ

HMYZ

1 Doplň do textu slova z nabídky a do rámečků správná čísla.

klíšťky, oči, žihadlo, zadeček, kutikula

Tělo hmyzu je členěno na tři části: hlavu, hruď a Hruď je někdy členěna ještě na předohruď, středohruď a zadohruď. Na hlavě mají zástupci hmyzu zpravidla pár/y tykadel a pár/y složených a jednoduchá očka. Na hrudi mají v základu páry křídel a páry končetin. Zadeček je bez končetin, ale mohou na něm být speciální orgány jako kladélko, nebo Oporu těla tvoří vnější kostra tzv.

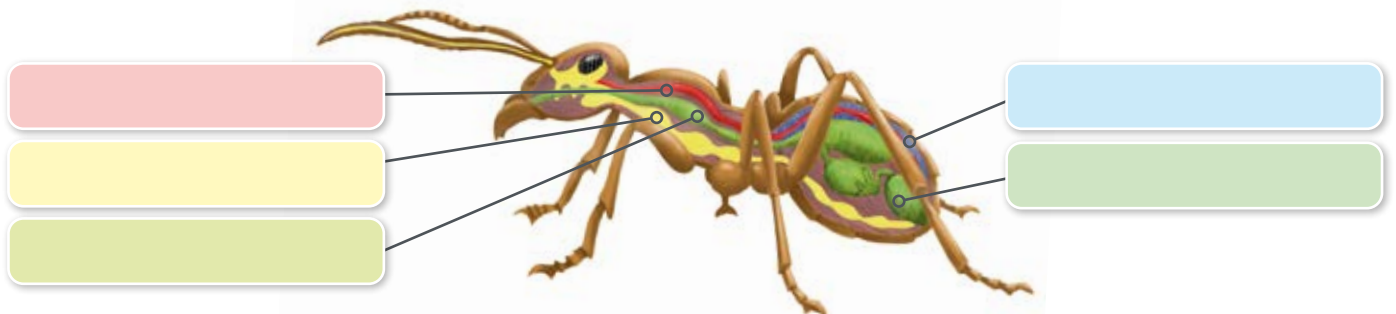
2 K obrázkům dopiš jednotlivé typy ústního ústrojí hmyzu. Doplň příklad hmyzu s příslušným ústním ústrojím a poté spoj ústní ústrojí s potravou, pro kterou je určeno.

TYP
ÚSTROJÍ: K _ _ _ A C _ _ O _ _ V _ S _ _ Í _ _ Z _ C _ _ C _

PŘÍKLAD
HMYZU:

3 Do rámečků uved' názvy jednotlivých soustav těla hmyzu.

4 Poznáš hmyz podle kolonie, ve které žije? Napiš jeho rodový název.

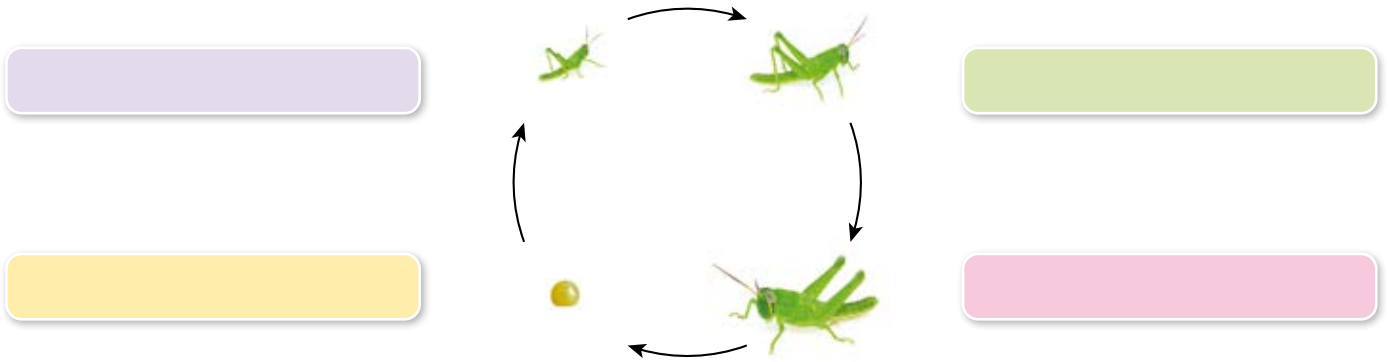
.....

ROZMNOŽOVÁNÍ HMYZU

5 Popiš vývojová stádia hmyzu na obrázku. Rozhodni, zda jde o proměnu dokonalou, či nedokonalou.

PROMĚNA

6 Zakroužkuj všechna pravdivá tvrzení o vývoji hmyzu s proměnou **nedokonalou**.

- a) Vývoj hmyzu s proměnou nedokonalou je přímý.
- b) V průběhu vývoje hmyzu s proměnou nedokonalou se nymfa (larva) podobá dospělci.
- c) Nymfa je již dospělé stádium hmyzu.

HMYZ S PROMĚNOU NEDOKONALOU

1 Najdi a oprav sedm chyb v Janině zápise o vážkách.

Vážky jsou velmi špatnými letci, protože jsou býložravé. Žijí v suchém prostředí, kde se vyvíjejí jejich larvy, kterým se říká najády. Spodní pysk larev je přeměněn v tzv. nažku, která slouží k rozmnožování. Vážky se vyvíjejí zpravidla několik měsíců až let. Larva se několikrát obléká, pak vyleze nad hladinu vody a na vzduchu její pokožka ztvrdne, díky čemuž může dospělá vážka vylézt.

2 Spoj jednotlivé zástupce s charakteristikou vzhledu jejich křídel, podle kterých je můžeš rozpoznat.

v klidu mají křídla rozprostřená do plochy

šídélko kroužkované

šídlo královské

vážka ploská

motýlice lesklá

v klidu skládají křídla nad tělo

Laboratorní práce — Jak vypadají jednobuněční živočichové?

Jednobuněční živočichové se nazývají prvoci. Žijí zejména ve vodním prostředí, kde jsou pro ně příznivé podmínky, tedy v kalužích, rybnících či jinak znečištěných vodách. Pokud jejich přirozené prostředí vyschne, dokáží vytvořit klidová stádia — cysty, která přečkají až do doby, než se opět dostanou do příznivého prostředí. V příznivém prostředí dochází k aktivaci cyst — objevují se prvoci.

Pomůcky: kousek vaty, kapátko, podložní a krycí sklíčko, preparační jehla, mikroskop, hadřík

Materiál: senný nálev

Postup:

a) příprava senného nálevu

Do větší sklenice dej organický materiál, nejlépe seno a trochu hlíny, a zalij přírodní vodou (z kaluže, rybníku apod.). Přikryj a ulož na teplé světlé místo. Nech senný nálev kultivovat, ideálně tři týdny. Senný nálev začne charakteristicky zapáchat, objevují se v něm prvoci. Se senným nálevem zacházej opatrně, nemíchej s ním.

b) vlastní pozorování prvoků

Na podložní sklíčko polož několik vláken vaty. Dbej na to, aby se jednalo skutečně o jednotlivá vlákna, ne o celé chuchvalce vaty! Při úpravě ti pomůže preparační jehla. Pomocí kapátka odeber malý vzorek. Kápní jej na připravené podložní sklíčko s vlákny. Vezmi krycí sklíčko, postav ho hranou na okraj kapky vody, přidrž ho preparační jehlou a bočním způsobem přiklop tak, aby v preparátu nebyly vzduchové bublinky.

Připravený preparát polož na stolek mikroskopu a pozoruj. Postupuj od nejmenšího zvětšení k většímu. Pozoruj prvoky — trepky, vejcovky, mrskavky, vířenky... U jednotlivých prvoků pozoruj i vnitřní strukturu buněk a v nákresu ji zachyť (buněčná stěna, jádro, pulsující vakuoly apod.).

Nákres pozorovaných prvoků, popis prvoků:

Závěr:

Které prvoky jsi pozoroval? K určení ti pomůže učebnice, encyklopedie nebo jiná literatura. Které vnitřní struktury jednobuněčných prvoků jsi viděl?

Laboratorní práce – Kouzelné kvasinky

Kvasnice obsahují živé kvasinky a mouku. Podívej se, jak vypadají živé množící se kvasinky a co umějí. Vycházej z úvahy, že kvasinky spotřebovávají cukr, množí se a produkují jiné látky – oxid uhličitý (plyn) a alkohol.

Pomůcky: podložní a krycí sklíčko, mikroskop, balónek, lahvička s užším hrdlem, hadřík, skleněná tyčinka na míchání, větší nádoba s teplou vodou (asi 40 °C), malá mistička

Materiál: čerstvé kvasnice, voda, moučkový cukr

Postup:

V malé mističce rozmíchej malou část připravených kvasnic, přidej trochu cukru a vody. Zbylé kvasnice dej do lahvičky s užším hrdlem, přidej trochu cukru a vody a zamíchej. Na lahvičku nasad' balónek tak, aby dobře těsnil. Připravenou soustavu umísti do nádoby s teplou vodou a nech stát. Z mističky s kvasnicovou směsí odeber kapátkem malý vzorek a kápní jej na podložní sklíčko. Přikryj krycím sklíčkem (opět tak, aby zde nebyly bublinky) a pozoruj množící se kvasinky. Zakresli je a pozoruj i vnitřní strukturu buněk.

Vypracování a nákres s popisem:

Závěr:

Co se děje s kvasinkami, pokud mají dostatek cukru?

Jak nazýváme množení kvasinek a čím se projevuje?

Co se po čase stane s balónkem na lahvičce? Úkaz vysvětli.

K čemu člověk používá kvasinky?

Pracovní sešit Hravý přírodopis 6 je rozdělen do následujících kapitol:

- **Opakování učiva 5. ročníku**
- **Planeta Země**
- **Život na Zemi**
- **Buňka**
- **Mikroorganismy**
- **Rostliny a houby**
- **Živočichové - bezobratlí**
- **Laboratorní práce**

Další pracovní sešity pro 6. ročník základních škol a víceletá gymnázia od Vydavatelství Taktik:

Ucelená řada pracovních sešitů Hravý přírodopis:

Pracovní sešit doplňuje učebnice Hravý přírodopis 6:

ISBN: 978-80-7563-094-0

Pracovní sešit je připraven v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem.